

евроинтеграционных стремлений Украины. Впрочем, многое будет зависеть от эффективного выполнения требований Европейского Союза и соблюдения нашим государством взятых на себя обязательств. На основе проведенного анализа можно сделать вывод, что углубление интеграции возможно при условии четкого соблюдения требований к проведению необходимых реформ и соответствия заявленным стандартам.

Ключевые слова: европейская интеграция, Европейский Союз (ЕС), гражданское общество, неправительственные организации (НПО), Европейская политика соседства (ЕПС), Ассоциация Украина-ЕС, общественный мониторинг, новые транснациональные акторы, *Acquis Communautaire*

Taranenko A. Current European Integration Prospects Of Ukraine

The article is dedicated to current relations between Ukraine and the European Union. The current state of Ukraine's integration into European Union structures and the development of shared values within the member states of the European Union is analyzed. It is determined that currently there are certain obstacles to further European integration aspirations of Ukraine. Yet, a lot will depend on the effective implementation of requirements of the European Union and meeting the taken obligations. Based on the conducted analysis one can conclude that deeper integration is subject to strict compliance with the necessary reforms and meeting the standards.

Keywords: European integration, the European Union (EU), civil society, non-governmental organizations (NGOs), the European Neighbourhood Policy (ENP), the EU-Ukraine Association, civic monitoring, new transnational actors, *Acquis communautaire*.

УДК 327.7

Басистий А. В.

**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, ПАРТНЕРСТВО І РОЗВИТОК
АБО ТРИ КИТИ ПОЛІТИКИ ЯПОНІЇ
ЩОДО ПРОБЛЕМИ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ ТА ЛЕГКОГО ОЗБРОЄННЯ В ООН**

У статті досліджується політика Японії в ООН у контексті подолання традиційних загроз міжнародній безпеці, а саме у питаннях міжнародного регулювання процесів розповсюдження, накопичення та торгівлі легкою стрілецькою зброєю. Автор розглядає концептуальні засади, практичні напрями діяльності, а також безпосередні інструменти японської політики в контексті розв'язання зазначеної проблеми.

Ключові слова: міжнародна безпека, зовнішня політика Японії, ООН, стрілецька зброя та легке озброєння.

Сьогодні стрілецька зброя становить одну з головних проблем міжнародної безпеки. Це пов'язано з неконтрольованими процесами її накопичення і зберігання, а також активного розповсюдження у всіх регіонах земної кулі. Сам факт накопичення легкої стрілецької зброї не веде безпосередньо до виникнення конфліктів, утім легкий доступ до такого виду зброї заохочує насильство як спосіб врегулювання спорів, поглиблює і посилює останні, надаючи їм руйнівного характеру. Відносно легкий доступ до стрілецької зброї створює серйозні перепони на шляху зусиль із надання гуманітарної допомоги, ставить під загрозу життя міжнародного персоналу, що займається наданням такої допомоги. Внаслідок легкої доступності та простоти у використанні стрілецька зброя є одним з головних засобів здійснення насильства практично у всіх конфліктах, з якими мала справу Організація Об'єднаних Націй.

Починаючи з 1990-х років, керуючись прагненням припинити страждання цивільного населення, що викликані наслідками застосування стрілецької зброї, Генеральна Асамблея ООН ставить на порядок денний питання про необхідність обмеження неконтрольованого розповсюдження і зберігання стрілецької зброї. Вагоме значення у досягненні такої мети

безпосередньо становлять сучасні підходи, позиції і політика провідних держав світу, серед яких особливу роль відіграє Японія.

У науковому плані сучасна політика Японії в ООН у контексті проблеми забезпечення міжнародної безпеки, на наш погляд, є недостатньо дослідженою. Як засвідчив проведений огляд наукової літератури з теми дослідження, основний масив як вітчизняних, так і закордонних наукових розвідок стосується переважно трьох вузлових аспектів, а саме: 1) зовнішньополітичних підходів Японії щодо проблеми реформування ООН (Ватанабе А. [1], Булдакова О.[2]); 2) дипломатичних зусиль Токіо щодо підвищення офіційного статусу держави в Раді Безпеки ООН (Масатсуне Катсуно [3], Хіроші Фуджіта [4]); 3) особливостей залучення Японії до сучасних миротворчих операцій ООН (Гончар Б. та Семініст І. [5], Удовік В. [6]). Разом з тим, конкретні питання і проблеми забезпечення міжнародної безпеки, що стоять сьогодні на порядку денному в структурних підрозділах ООН і розв'язання яких безпосередньо завдячує японській дипломатії, здебільшого залишаються поза увагою дослідників. Одним з *проблемних блоків, що потребує свого вивчення* є зокрема політика Японії в ООН у контексті подолання традиційних загроз міжнародній безпеці, а конкретніше у питаннях міжнародного регулювання процесів розповсюдження, накопичення та торгівлі легкою стрілецькою зброєю. У цьому зв'язку *автор розглядатиме* концептуальні засади, практичні напрями діяльності, а також безпосередні інструменти японської політики в контексті розв'язання зазначеної проблеми.

Звертаючись до розгляду практичних заходів Японії в ООН відзначимо, що ще у 1991 році в межах Організації було ухвалено рішення про створення Реєстру звичайних озброєнь. Відповідний проект резолюції був представлений Генеральній Асамблеї ООН Японією спільно з ЄС на основі фактів надмірного накопичення зброї Іраком, що призвело до регіональної нестабільності під час війни у Перській затоці. Основними завданнями було визначено поліпшення прозорості в галузі озброєнь, сприяння зміцненню довіри між державами і запобігання надмірного накопичення озброєнь.

У 2001 році було прийнято Програму дій ООН щодо стрілецької зброї та легких озброєнь. Ця Програма була прийнята на Конференції ООН з проблеми незаконної торгівлі стрілецькою зброєю і легкими озброєннями у всіх її аспектах, де було запропоновано конкретні заходи для запобігання такій торгівлі. Японія відігравала активну роль на Конференції. Ще із часу коли питання про легку стрілецьку зброю було піднято вперше – в 1995 році – японський посол Доновакі Міцурі виступав в якості голови «Групи урядових технічних експертів ООН з питань стрілецької зброї», що була сформована в якості допоміжної у роботі Генерального секретаря ООН. У квітні 1998 року, відповідно до пункту 5 резолюції 52/38 J, Генеральний секретар ООН призначив групу урядових представників з проблеми стрілецької зброї у складі 23 держав, до числа яких увійшла і Японія [7]. У свою чергу японський посол Іногуті Куніко у 2003 році був призначений головою першої дворічної наради держав-членів ООН з питань стрілецької зброї та легкого озброєння. Крім того, Японія разом з Колумбією і Південною Африкою, починаючи з 2001 року щороку виступала спонсором резолюцій Генеральної Асамблеї під назвою «Незаконна торгівля стрілецькою зброєю і легким озброєнням у всіх її аспектах». У тексті останньої визначалися кроки, які необхідно зробити у просуванні глобальних зусиль у цій галузі. Крім того, Японія зробила свій внесок у регіональні та субрегіональні зусилля щодо реалізації зазначеної Програми дій ООН шляхом проведення семінарів в Алмати, Фіджі, Пекіні та інших азійських містах під егідою ООН [8].

Навесні 2000 року за ініціативою Японії в Організації Об'єднаних Націй було засновано Фонд з питань легкої зброї, початковий бюджет якого за японського сприяння склав 2 млн. дол. США [9]. Мета Фонду, що функціонував впродовж 2000 – 2012 років, полягала в розширенні допомоги для збору стрілецької зброї та реінтеграції колишніх комбатантів в громадянське суспільство.

У рамках програм з надання офіційної допомоги з метою розвитку, уряд Японії сприяв здійсненню проектів в Азії і Африці за такими напрямками діяльності, як збір і

знищення зброї, проведення досліджень і розвиток освіти. Зокрема, починаючи з 2000-х років Японія під егідою ООН почала реалізовувати країнові пілотні проекти, що спрямовані на збір легкої стрілецької зброї. Унікальність зазначених проектів відображала особливий підхід і бачення японської сторони, згідно з яким збір легкої стрілецької зброї безпосередньо поєднується з програмами розвитку як виразу конкретної підтримки тим державам, що постраждали від легкої і стрілецької зброї. Іншою особливістю зазначених проектів є їх багатосторонній формат, що передбачає власну реалізацію у тісній взаємодії з іншими міжнародними організаціями, у тому числі багатосторонніми структурами ООН. Відповідний комплексний підхід Токіо ставить за мету не лише збір легкої стрілецької зброї, але й усунення причин для її подальшого накопичення чи зберігання.

Наочним прикладом реалізації зазначених проектів стала зокрема тісна взаємодія Японії з урядом та місцевими органами влади Камбоджі щодо виконання «Програми миробудівництва і всеосяжного управління легкою стрілецькою зброєю у Камбоджі» загальною сумою 450 млн. японських ієн. Цей проект зосереджувався на допомозі у розвитку держави в обмін на збір, забезпечення обліку і реєстрації та остаточного знищення легкої стрілецької зброї, а також на проведенні освітньо-наукової діяльності у галузі роззброєння. В рамках проекту, понад 1000 одиниць легкої стрілецької зброї були зібрані та знищені 21 вересня 2003 року.

У Косово, Японія реалізувала проект зі збору стрілецької зброї і легких озброєнь в координації з Програмою розвитку ООН сумою на 1 млн. дол. США. Подібні проекти за спільною участю з ПРООН були також реалізовані у Республіці Сьєрра-Леоне та Ліберії починаючи з березня 2006 року (на загальну суму 292 млн. ієн і 232 млн. ієн відповідно), а також у Центральноафриканській Республіці і Республіці Конго – починаючи з лютого 2007 року (на загальну суму 227 млн. ієн і 247 млн. ієн відповідно) [10, с. 122].

У 2009 році в рамках діяльності Програми розвитку ООН у Кенії Японія зробила значний внесок у реалізацію регіонального проекту під назвою «Підвищення людської безпеки в регіоні Великих озер і Африканського Рогу завдяки запобіганню поширення незаконної стрілецької зброї через практичні заходи в галузі роззброєння». Зазначений проект, виконання якого було розраховано на період 2009 – 2011 років, був тісно пов'язаним з діяльністю Регіонального центру з питань стрілецької зброї в районі Великих озер, на Африканському Розі та в суміжних державах – субрегіональної міжурядової організації, мандатом якої є забезпечення координації дій країн Східної Африки із виконання Протоколу Найробі щодо запобігання, обмеження і скорочення стрілецької зброї та легких озброєнь. Зокрема, у 2005 році африканські держави, що підписали Протокол Найробі зобов'язувалися забезпечити маркування всіх наявних у себе запасів стрілецької зброї та легкого озброєння до кінця 2008 року. Втім, таке завдання виявилось нереальним з урахуванням того, що до 2009 року Регіональний центр був не в змозі забезпечити відповідні держави необхідним обладнанням для маркування зброї.

В зазначених умовах саме за фінансової підтримки з боку уряду Японії, Секретаріатом Регіонального центру з питань стрілецької зброї в районі Великих озер, на Африканському Розі та в суміжних державах (РЦСЗ) було розроблено спеціалізоване програмне забезпечення як основи національних баз даних в галузі оборони і безпеки кожної держави-члена, що включало в себе програму маркування стрілецької зброї. Вдосконалення відповідного програмного забезпечення почалося вже в лютому 2010 року, коли Секретаріат РЦСЗ провів консультації з національними координаційними центрами, а також представниками ряду регіональних і міжнародних організацій, що були залучені у відповідний процес. У жовтні 2010 року в експериментальному форматі програмне забезпечення було застосовано в Уганді та на Сейшельських островах. Їх досвід зумовив розробку другої оновленої версії, що була представлена у травні 2011 року, а також протестована на практиці в Руанді та Замбії. У травні 2012 року руандійська поліція стала першою структурою, що могла практично використовувати відповідне програмне забезпечення [11, с. 17].

У 2011 році в рамках роботи Регіонального центру ООН з питань миру та роззброєння в Азійсько-тихоокеанському регіоні японським урядом було профінансовано та організовано спільно з урядом Непалу семінар-тренінг під назвою «Міжвідомчий курс підготовки фахівців з питань боротьби з незаконною торгівлею стрілецькою зброєю і легкими озброєннями». До роботи семінару були залучені міжнародні та національні експерти, у тому числі інструктори з ОБСЄ, представники Всесвітньої митної організації та Інтерполу. Навчальні модулі семінару охопили основні тематичні блоки, включаючи питання управління запасами та знищення стрілецької зброї, розробки та впровадження міжнародно-правових актів і національної нормативної бази, а також розгляд і оцінку проблем, що пов'язані із стрілецькою зброєю безпосередньо в Непалі [12].

Наразі Уряд Японії разом з Програмою розвитку ООН розширюють спільну ініціативу щодо припинення поширення легкої стрілецької зброї в Кот-д'Івуарі. Так, у період з березня 2012 року по червень 2015 року було реалізовано перший етап заходів, що проводилися у взаємодії з Операцією ООН у Кот-д'Івуарі. У зазначений термін вдалося зібрати і знищити понад 10 тисяч одиниць легкої зброї з одночасним збільшенням її запасів серед офіційних співробітників поліції та інших представників органів безпеки. Особливі зусилля були спрямовані на зміцнення потенціалу Національної комісії Кот-д'Івуара з припинення поширення стрілецької зброї та легких озброєнь. Починаючи з 2012 року Комісія розпочала загальнонаціональну кампанію з інформування місцевих громад про небезпеку, яку несе у собі даний вид зброї.

На період з 2015 – 2017 років урядом Японії було розпочато другий етап заходів та додатково виділено 2,7 млн. дол. США. У зазначений термін часу основні зусилля японських координаторів та виконавців проекту зосереджуватимуться на зміцненні потенціалу національних установ, які беруть участь у зборі, зберіганні та знищенні легкої стрілецької зброї, яка здається з боку різних озброєних груп та окремих осіб по всій країні [13].

Одночасно представники Японії вважають, що у запобіганні незаконним поставкам зброї важливе значення має прикордонний контроль. З метою зміцнення заходів зі збору інформації співробітники японської митниці направляються в країни та райони, де поширена контрабанда зброї. Вони налагоджують також діалог зі своїми партнерами в рамках створення транскордонних мережевих структур для обміну інформацією між митними органами різних держав. Обміну інформацією про постачання зброї сприяють також наради, які проводяться з питань контролю над експортом зброї [12].

Іншою складовою діяльності Японії в ООН у контексті розв'язання проблеми стрілецької зброї та легкого озброєння є її підходи та практичний внесок у боротьбу з використанням протипіхотних мін та у роботу з розмінування.

Так, 18 листопада 1999 року у своєму виступі на Генеральній Асамблеї ООН заступник постійного представника Японії при ООН, Ріючіро Ямадзакі, наголосив, що позиція Японії у питанні розв'язання проблеми розмінування базується на трьох головних принципах, а саме: 1) «відповідальності» або сприянні зусиллям самих країн, які постраждали від мін; 2) «партнерстві» або сприянні координації діяльності установ Організації Об'єднаних Націй з регіональними організаціями, національними урядами та міжнародними неурядовими організаціями; 3) «людській безпеці» або сприянні виживанню, благополуччю і гідності всіх людей без винятку [14].

Наразі Японія активно взаємодіє та підтримує діяльність Служби ООН з розмінування, яка була заснована у 1997 році. У 2012 році Японія стала другим після Європейського Союзу найбільшим донором у Цільовому фонді ООН з допомоги у розмінуванні, який діє під керівництвом Служби ООН з розмінування. Зокрема, у 2012 році Японією було виділено близько 8,5 млн. дол. США для потреб Цільового фонду у його роботі з розмінування в Афганістані, Судані, Сомалі, Республіці Конго та Демократичній Республіці Конго. У доповнення до зазначеної суми у 2013 році урядом Японії було вирішено виділити додатково 18 млн. дол. США для роботи Фонду в Афганістані, Південному Судані, Сомалі, ДРК та Лівії [15].

У березні 2015 року постійне представництво Японії при ООН оголосило, що держава виділяє 15 млн. дол. США на потреби Цільового фонду ООН з допомоги у розмінуванні для реалізації п'яти гуманітарних програм, що знову ж таки стосуються таких країн і територій, як Афганістан, Демократична Республіка Конго, Сомалі, Південний Судан і сектор Газа.

Як зазначалося з цього приводу у прес-релізі Служби ООН з розмінування за 2015 рік [16], засвоєння виділених японським урядом коштів мало здійснюватися наступним чином. Обсяг гуманітарної програми з розмінування території Афганістану мав становити 2 млн. дол., що йтиме на очищення 1,9 квадратних кілометрів в афганських провінціях Баміан, Фарьяб, Хост і Кундуз. Уряд Афганістану оголосив, що його держава загалом потребує близько 80 млн. дол. США у 2015 році для того, щоб забезпечити повне очищення своєї території від мін до 2023 року. У цілому ж Японія починаючи з 1991 року вже надала понад 125 млн. дол. США на програми розмінування Афганістану.

Програма гуманітарної діяльності з розмінування в Демократичній Республіці Конго мала становити 4,5 млн. дол. США щоб сприяти зміцненню миру в країні. Зокрема, розраховувалося, що кошти підуть на обстеження та очищення близько 30 мінних полів в таких провінціях, як Північне Ківу, Південне Ківу і Манієма.

У свою чергу програма в секторі Газа складала 3 млн. дол. США для зменшення загрози відновлення війни, а також для підтримки гуманітарних і відбудовних операцій в постраждалих районах. Остання ескалація воєнних дій у секторі Газа завдала безпрецедентної шкоди і руйнування, в результаті чого приблизно 7000 вибухонебезпечних предметів залишилися похованими серед уламків.

Суму розміром у 3 млн. дол. США було виділено на фінансування пілотного проекту по боротьбі з вибухонебезпечними речовинами на сомалійсько-ефіопському кордоні. Фактично, мова йде про небезпечні райони на більшій частині південно-центральної частини Сомалі. Одночасно виділені кошти були призначені для створення нових робочих місць у Сомалі, підтримки сомалійської молоді та дітей-інвалідів, що постраждали в наслідок громадянської війни в країні.

У Південному Судані суму розміром у 2,5 млн. дол. США було виділено на проблему швидкого реагування у надзвичайних ситуаціях, що включало в себе розгортання груп швидкого реагування та підготовку собак для пошуку і виявлення вибухо-небезпечних речовин і предметів. Одночасно програма включала заходи із вдосконалення доставки гуманітарної допомоги і захисту цивільного населення.

Особливість участі Японії в гуманітарних програмах з розмінування полягає у тому, що останні за своїм змістом і наповненням зводяться не лише до технічного процесу знешкодження мін як таких чи простого фінансування самих програм. Це є комплексна і системна діяльність, що охоплює собою залучення широкого кола осіб та спільнот, які підпадають під негативний вплив і наслідки від ураження наземними мінами. Мета гуманітарних програм з розмінування полягає в зниженні ризику від наземних мін до такого рівня, при якому люди можуть жити безпечно. Це забезпечення середовища в якому економічний, соціальний і медичний розвиток може відбуватися вільно від обмежень, що викликані деструктивним впливом мін, і в якій потреби жертв можуть бути вирішені найкращим чином.

Виходячи з цього гуманітарна програма з розмінування може включати в себе п'ять взаємодоповнюючих видів діяльності, а саме: 1) дослідження мінних ризиків; 2) обстеження мін, що не розірвалися, картографування мінних територій; 3) надання допомоги постраждалим, включаючи реабілітацію та реінтеграцію; 4) знищення запасів мін та боезарядів; 5) пропаганда проти використання протипіхотних мін [17].

Невід'ємною рисою діяльності Японії у галузі розмінування є використання нею потенціалу неурядових організацій та структур громадянського суспільства. Зокрема, 12 – 13 березня 2007 року Японія провела семінар під назвою «Питання легкої стрілецької зброї з точки зору захисту і розширення прав і можливостей мирної спільноти». У роботі семінару взяли участь 29 учасників, включаючи японських посадових осіб, членів парламенту,

представників інтелігенції та представників міжурядових організацій, японських та міжнародних неурядових організацій, а також 26 державних посадових осіб з 18 країн. На семінарі було підтверджено, що міжнародне співтовариство має продовжувати докладати додаткові зусилля, що засновані на положеннях Програми дій ООН щодо стрілецької зброї та легких озброєнь 2001 року. На відміну від попередніх дискусій з проблеми легкої стрілецької зброї, які стосувалися більшою мірою висування учасниками різного роду пропозицій, обговорення на семінарі, що був організований японською стороною у 2007 році стосувалися практичних і успішних прикладів реалізації проектів з припинення незаконної торгівлі, закупівлі та утримування легкої стрілецької зброї. У цьому зв'язку було відзначено, що зусилля спільноти в галузі контролю над озброєннями повинні скеровуватись як на глобальному, так і регіональному рівні. Особливо показовим було те, що японський уряд став першим урядом серед азійських держав в якості спонсора семінару, що був присвячений глобальній проблемі легкої стрілецької зброї і таким, що безпосередньо стосувався азійського виміру регіональної безпеки.

Окремої уваги заслуговує і розгляд позиції Японії в ООН в питанні унормування та підвищення контролю за міжнародною торгівлею зброї. Так, у 2006 році сім урядів (Аргентина, Австралія, Коста-Ріка, Фінляндія, Японія, Кенія та Сполучене Королівство Великобританії і Північної Ірландії – відомі як «співавтори»), стали авторами першої резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй щодо договору про торгівлю зброєю [18]. Резолюція визнала, що відсутність загальних міжнародних стандартів щодо імпорту, експорту та передачі звичайних озброєнь, є чинником, що сприяє конфліктам, насильницькому переміщенню людей, злочинності і тероризму, а також несе загрозу миру, примиренню, безпеці, стабільності і сталому розвитку.

У 2013 році було остаточно погоджено текст Договору про торгівлю зброєю (ДТЗ), що став першим універсальним договором, який контролює міжнародну торгівлю звичайними озброєннями. Сім співавторів тексту на чолі з Японією представили рішення, про скликання переговорів і подальшого прийняття Договору на ГА ООН.

В ході переговорів у 2012 – 2013 рр. Японія внесла багато пропозицій щодо тексту Договору, зокрема пропозицію щодо статті, яка забороняє передачу зброї в порушення норм міжнародного гуманітарного права. Разом з Литвою і Коста-Рікою, Японія запропонувала пункт про публічну звітність у постачанні зброї і, як результат, здобула підтримку від більш ніж 60 держав. Посол Марі Аmano, голова японської делегації, був обраний з боку Голови Конференції у якості одного з посередників для полегшення переговорів з питання торгівлі зброєю в рамках майбутнього договору. Завдяки його посередницьким дипломатичним послугам досягнута домовленість у багатьох спірних питаннях.

Після того, як стало ясно, що Договір не буде прийнятий на основі консенсусу, Японія вдалася до переносу процесу прийняття тексту Договору до Генеральної Асамблеї ООН. У стінах ГА ООН Японія координувала свою позицію з 11 державами, що було підтверджено у їх спільному листі на ім'я Генерального секретаря з відповідно виробленим проектом резолюції про прийняття тексту Договору у ГА ООН. До запланованого голосування, Японія старанно працювала, щоб завоювати голоси багатьох держав з метою забезпечення того, щоб більшість держав виступила спонсором тексту Договору. Як результат, Договір був прийнятий 154 голосами і більше ніж 100 держав виступили співавторами відповідної резолюції у Генеральній Асамблеї [19].

9 травня 2014 року Японія ратифікувала Договір про торгівлю зброєю. Разом з тим, напередодні ратифікації ДТЗ, японський уряд 1 квітня 2014 року вирішив відмовитися від свого попереднього зобов'язання щодо всеосяжної заборони на експорт зброї. Так, ще у 1967 році японським прем'єр-міністром Ейсаку Сато було запроваджено так звані три ключові принципи, що забороняли експорт зброї, по-перше, до країн комуністичного блоку, по-друге, до країн, стосовно яких застосовуються експортні ембарго на поставки зброї відповідно до резолюцій Ради Безпеки ООН, і, по-третє, до країн, які беруть участь або можуть бути залучені до міжнародних конфліктів. Згодом, у 1976 році японський прем'єр-

міністр Такео Мікі доповнив три принципи Е. Сато, оголосивши про те, що експорт зброї в інші країни, які не відносяться до трьох попередніх груп, також буде стримуватися відповідно до позиціювання Японії як миролюбної держави. З тих пір де-факто всеосяжна заборона слугувала своєрідним обличчям держави в ООН. З іншого боку, японський уряд насправді дозволяв певні виключення щодо заборони на експорт озброєнь, а саме передачі військових технологій, наприклад, до Сполучених Штатів Америки.

26 червня 2006 року, коли Японія вперше проявила інтерес до ідеї ДТЗ на конференції ООН з питань стрілецької зброї і легких озброєнь, заступник міністра закордонних справ Японії заявив, що пишається тим, що японські стрілецька зброя і легке озброєння не використовуються в конфліктах по всьому світу. Як наголошувала японська сторона, світова спільнота повинна спробувати розробити міжнародні стандарти з контролю передачі. У зв'язку з цим Японія розуміючи ініціативу Договору про торгівлю зброєю, прагне посилити насамперед контроль над передачею звичайних озброєнь. Саме така ініціатива відповідає основній позиції Японії [20].

Втім, 1 квітня 2014 року японський уряд вирішив замінити заборону передачі військової техніки і технологій на основі трьох попередньо визначених груп країн (принципів), що зрештою відкрило можливості для експорту зброї в певних умовах [21]. На цьому фоні японська інформаційна агенція Kyodo News International 10 квітня 2014 року повідомила про те, що за визначенням японських урядових кіл загалом немає жодних протиріч між ратифікацією Японією ДТЗ і скасування заборони на експорт зброї [22].

У новій редакції зокрема зазначається, що передача за кордон військової техніки і технології не може здійснюватися у наступних випадках: 1) передача порушує зобов'язання за договорами та іншим міжнародним угодам, які Японія уклала; 2) передача порушує зобов'язання відповідно до резолюцій Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй; 3) військово обладнання і технології, призначені для країни-учасниці конфлікту (тієї чи іншої країни, проти якої Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй вживає заходів з підтримання або відновлення міжнародного миру і безпеки в разі збройного нападу) [23].

Відповідно, до нових «трьох принципів про передачу військової техніки і технологій» передача зброї за кордон не буде дозволена, якщо вона призначена для «держави-учасниці конфлікту», але при цьому робиться уточнення, що це є «країна, щодо якої Рада безпеки ООН вживає заходів з підтримання або відновлення міжнародного миру і безпеки в разі збройного нападу» [23]. Уже 3 квітня 2014 року Міністерство закордонних справ Японії зазначило, що наразі не існує жодної країни в світі, яка б чітко підпадала під це визначення. Таким чином, нові японські принципи щодо передачі військової техніки і технологій загалом залишають перед державою достатньо місця як для подальшого розвитку торгівлі озброєнням, так і для дипломатичних маневрів Японії на переговорних майданчиках в ООН.

Загалом, *підсумовуючи все вище зазначене*, можемо дійти висновку, що сучасні підходи і політика Японії в ООН щодо проблеми стрілецької зброї та легкого озброєння у цілому характеризуються достатньо високим рівнем як своєї концептуалізації, так і комплексності практичної реалізації. У першому випадку можна стверджувати, що вони ґрунтуються і є нерозривно пов'язаними з принципами «людської безпеки», а саме формулою згідно з якою усунення негативних для людства наслідків від застосування зброї чітко корелюється із більш складними завданнями – гарантування безпечного середовища життя людини, в якому не існує бар'єрів і обмежень соціального та економічного розвитку останньої. У другому випадку можна стверджувати, що відповідні підходи і політика Японії в сучасних структурах ООН: 1) спрямовуються на розв'язання широкого кола питань – проблеми реєстрації, маркування, збору та утилізації стрілецької зброї, протипіхотних мін та інших видів боезарядів, питання нормативно-правового регулювання торгівлі стрілецькою зброєю та військовими технологіями; 2) реалізуються як у двосторонньому, так і багатосторонньому форматах міжурядової взаємодії, а також із залученням неурядових структур та інститутів громадянського суспільства; 3) передбачають у собі достатньо широкий спектр інструментів, що включає в себе проекти фінансової допомоги і сприяння,

надання технічної підтримки та інформаційного забезпечення, організацію і проведення навчально-освітніх програм, тренінгів та семінарів.

Використана література:

1. Watanabe Akio Revising the Constitution and Reforming the UN [Electronic resource] : Japan's Parallel Agenda / Akio Watanabe. – 2005. – Vol. 32. – Special Issue. – Mode of access : <http://www.japanecho.com/sum/2005/32sp08.html>.
2. Булдакова Е. И. Реформа ООН: позиции Японии и Германии [Текст] / Е. И. Булдакова – М., 2003. – С. 68–82.
3. Masatsune Katsuno. Japan's Quest for a Permanent Seat on the United Nations Security Council [Text] / K. Masatsune. – Tokyo, 2012. – 9 p.
4. Hiroshi Fujita. UN Reform and Japan's Permanent Security Seat [Text] / F. Hiroshi // Japan Quarterly. – October, 1995. – Vol. 42. – No. 4. – P. 436–442.
5. Гончар Б., Семініст І. Подолання Японією обмежень на використання сил самооборони за межами країни в 1990-ті роки [Текст] / Б. Гончар, І. Семініст// Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К., 2010. – № 101. – С. 6–9.
6. Удовік В. В. Основні напрями діяльності Японії в ООН [Текст] / В. В. Удовік // Науковий вісник Дипломатичної академії України . К., 2010 . – Вип.16. – С. 246–252.
7. A/RES/52/38 J. Resolution adopted by the General Assembly 9 December 1997. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.un.org/ga/documents/gares52/res5238.htm>.
8. Japan's Policy towards the issue of Small Arms and Light Weapons. Government of Japan 20 November 2005 [Text] / Paper submitted to the ARF CBMs Seminar on Small Arms and Light Weapons, Phnom Penh, 2 – 4 November 2005.
9. Hugo Dobson. Social Movements, Civil Society and Democracy in Japan // Globalization and Democratization in Asia: The Construction of Identity. Ed. by C. Kinnvall and K. Jonsson. – N.Y.: Routledge, 2002. – P. 131 – 148.
10. Japan's Disarmament and Non-Proliferation Policy. Ed. by Japan's Ministry of Foreign Affairs. – Forth Edition. – March, 2008. – 214 p.
11. James Bevan and Benjamin King. Making a Mark. Reporting on Firearms Marking in the RECSA Region [Text] / Bevan James, King Benjamin // Special Report. – April 2013. – 54 p.
12. Прогресс, достигнутый в ходе осуществления Программы действий по предотвращению и искоренению незаконной торговли стрелковым оружием и легкими вооружениями во всех ее аспектах и борьбе с ней по истечении 10 лет с момента ее принятия [Текст] : Доклад Генерального секретаря на Шестьдесят седьмой сессии Генеральной Ассамблеи ООН. – 25 июня 2012 г.
13. Japan and UNDP team up to take small arms off the streets of Côte d'Ivoire. [Electronic resource] / United Nations Development Programme – July 9, 2015. – Mode of access : <http://www.undp.org/content/undp/en/home/presscenter/pressreleases/2015/07/09/japan-and-undp-team-up-to-take-small-arms-off-the-streets-of-c-te-d-ivoire/>
14. Press release by the Permanent Mission of Japan to the United Nations [Text] – November 18, 1999.
15. Funding and Resource Mobilization Presentation by the Government of Japan [Text] – April 12, 2013.
16. The People of Japan Support United Nations Mine Action Work in Afghanistan, the Democratic Republic of the Congo, Gaza, Somalia and South Sudan [Text] / Press Release of UNMAS. – New York, 9 March 2015.
17. International Mine Action Standards, initially endorsed by the UN Inter-Agency Coordination Group on Mine Action on 26 September, 2001; revised 2003 [Electronic resource]. – Mode of access: www.mineactionstandards.org/imas.htm.
18. A/RES/61/89. Resolution adopted by the General Assembly 6 December 2006. [Electronic resource]. – Mode of access: www.poa-iss.org/CASAUpload/ELibrary/A-RES-61-89.pdf.

19. The Arms Trade Treaty and Japan. 3 June 2013: First Day of the Opening of the Signature. [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.un.emb-japan.go.jp/statements/ATT_Japan.pdf.

20. Statement by H. E. Mr. Shintaro Ito, Vice-Minister for Foreign Affairs of Japan, On the occasion of United Nations Conference to Review Progress Made in the Implementation of the Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects. – United Nations. – New York, 26 June 2006

21. Implementation Guidelines for the Three Principles on Transfer of Defense Equipment and Technology Adopted by the National Security Council of Japan April 1, 2014. – 5 p.

22. Japan's lower house approves bill to ratify arms trade treaty [Text] // Kyodo News International. – 10 April 2014. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.japanbullet.com>.

23. Three Principles on Transfer of Defense Equipment and Technology. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.mofa.go.jp/files/000034953.pdf>.

Басистый А. В. *Ответственность, партнерство и развитие или три кита политики Японии по проблеме стрелкового оружия и легкого вооружения в ООН*

В статье исследуется политика Японии в ООН в контексте преодоления традиционных угроз международной безопасности, а именно в вопросах международного регулирования процессов распространения, накопления и торговли легким стрелковым оружием. Автор рассматривает концептуальные основы, практические направления деятельности, а также непосредственные инструменты японской политики в контексте решения указанной проблемы.

Ключевые слова: международная безопасность, внешняя политика Японии, ООН, стрелковое оружие и легкое вооружение.

Basystyi A. *Responsibility, Partnership and Development or the Three Whales of Japan's Policy on Small Arms and Light Weapons in the UN*

The article examines the policy of Japan within the United Nations in overcoming traditional threats of international security, namely in terms of international distribution, accumulation and trafficking of small arms and light weapons. The author examines the conceptual basis, practical activities and direct tools of Japanese policy in the context of solving the problem.

Keywords: international security, foreign policy of Japan, the UN small arms and light weapons.

УДК 327(5)(73)

Лебеденко С. Б.

ЦЕНТРАЛЬНА АЗИЯ В КОНТЕКСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Центральноазійський регіон має досить значні запаси енергетичних та природних ресурсів, а також географічно вигідно розташований, саме тому він є об'єктом геополітики провідних держав світу, виключенням не є і інтереси США у цьому регіоні. У статті автор аналізує сучасну зовнішню політику США в регіоні Центральної Азії. Автор зазначає, що політика США, як і раніше, орієнтована на створення Великої Центральної Азії. Американська ініціатива «Новий Шовковий шлях» так і не запрацювала, держави Центральної Азії більш зацікавлені у китайському проекті «Економічний пояс Шовкового шляху». На відміну від США, КНР та Росія посилюють свій вплив у цьому регіоні, а ряд світових криз витісняє Центральну Азію з американського порядку денного. Проте, країни ЦА все ще зацікавлені в співпраці зі США і цілком імовірно, що США продовжать боротьбу за вплив у цьому регіоні.